

Wyrok z dnia 3 lipca 2001 r.

II UKN 466/00

Za przypadające przed dniem 1 stycznia 1983 r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym wymienione w art. 5 pkt 2 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 104, poz. 450 ze zm.) uważa się okresy wykonywania pracy na takich warunkach, jakie po tym dniu dawałyby podstawę do objęcia ubezpieczeniem społecznym rolników.

Przewodniczący SSN Krystyna Bednarczyk (sprawozdawca), Sędziowie: SN Roman Kuczyński, SA Bogumiła Blok.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 3 lipca 2001 r. sprawy z wniosku Urszuli B. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w B.-B. o prawo do wcześniejszej emerytury, na skutek kasacji wnioskodawczynie od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 30 listopada 1999 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e

Decyzją z dnia 4 marca 1998 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w B.-B. odmówił przyznania wnioskodawczynie Urszuli B. prawa do wcześniejszej emerytury unormowanej przepisami rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 maja 1989 r. w sprawie uprawnień do wcześniejszej emerytury pracowników opiekujących się dziećmi wymagającymi stałej opieki (Dz.U. Nr 28, poz. 149) wobec braku wymaganego 20-letniego okresu zatrudnienia.

Odwołanie wnioskodawczynie od tej decyzji zostało oddalone wyrokiem Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Bielsku-Białej z dnia 23 lutego 1999 r. [...]. Sąd ustalił, że wnioskodawczynie udowodniła dokumentami 11 lat i 10 miesięcy okresów składkowych i 8 lat 10 miesięcy i 10 dni okresów nieskładkowych, które uwzględnia się w rozmiarze 1/3 okresów składkowych czyli 3 lat i 11 miesięcy.

Łączny udowodniony okres zatrudnienia wynosi 15 lat i 9 miesięcy. Nie podlegają uwzględnieniu wskazane przez wnioskodawczynię okresy pracy w gospodarstwach rolnych dziadków w latach 1974 - 1982. W latach 1973 - 1977 wnioskodawczyni uczęszczała do Liceum Ogólnokształcącego położonego w B.-B., a następnie kontynuowała naukę w innych szkołach. Praca w gospodarstwach rolnych dziadków miała charakter dorywczej pomocy a nie stałej pracy.

Po rozpoznaniu apelacji wnioskodawczyni od tego wyroku Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach wyrokiem z dnia 10 listopada 1999 r. [...] oddalił apelację. Po przeanalizowaniu dokumentów stwierdzających okresy nauki i zatrudnienia wnioskodawczyni Sąd Apelacyjny ustalił, że po ukończeniu Liceum Ogólnokształcącego 26 maja 1977 r. wnioskodawczyni oprócz kontynuowania nauki w szkołach pomaturalnych i na studiach wyższych podejmowała zatrudnienie w krótkich okresach w latach 1978 - 1984. Wszystkie te okresy zostały uwzględnione jako okresy składkowe. Zarówno w czasie nauki w szkole, jak i w czasie zatrudnienia oraz w przerwach w zatrudnieniu wnioskodawczyni wykonywała niektóre prace w gospodarstwach rolnych dziadków, co potwierdzili świadkowie, jednak nie była to stała praca a jedynie doraźna pomoc. Nawet gdyby uwzględnić okresy przerw w zatrudnieniu jako okresy pracy w gospodarstwie rolnym łączny okres zatrudnienia wyniósłby 19 lat, 10 miesięcy i 2 dni. Wymóg dwudziestoletniego okresu zatrudnienia nie został zatem spełniony.

Wyrok ten zaskarżyła kasacją wnioskodawczyni i wskazując jako podstawę kasacji naruszenie przepisów postępowania - art. 227, 232 i 328 § 2 KPC - wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającego go wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Bielsku-Białej do ponownego rozpoznania. Naruszenie powołanych przepisów polega na tym, że Sąd Apelacyjny nie uzupełnił postępowania dowodowego mimo podniesionych w apelacji zarzutów wadliwej oceny pracy wnioskodawczyni w gospodarstwach rolnych w sytuacji, gdy siostrze wnioskodawczyni okres pracy w gospodarstwach rolnych został uznany. Sąd Apelacyjny powinien był przeprowadzić dowód z akt rentowych jej siostry, której zaliczono pracę w gospodarstwie rolnym w czasie uczęszczania do liceum. Sąd dokonał wadliwej oceny zeznań świadków, którzy potwierdzali pracę wnioskodawczyni w gospodarstwie rolnym tak samo jak pracę jej siostry. Uzasadnienie Sądu Apelacyjnego zawiera wadliwe ustalenia co do istotnych faktów takich jak wielkość gospodarstwa.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzut naruszenia art. 328 § 2 KPC jest bezzasadny. Przepis ten określa wymogi formalne, jakim powinno odpowiadać uzasadnienie wyroku. Uzasadnieniem zarzutu kasacyjnego w tym zakresie nie jest uchybienie wymogom formalnym lecz przytoczenie w uzasadnieniu wyroku faktów, które zdaniem skarżącej są niezgodne ze stanem rzeczywistym. Nawet gdyby twierdzenie to było słuszne, to uchybienie w tym zakresie nie jest naruszeniem art. 328 § 2 KPC. Zasady oceny materiału dowodowego, na podstawie którego ustalany jest stan faktyczny, reguluje przepis art. 233 § 1 KPC. Przepis ten w kasacji nie został wskazany jako naruszony.

Zarzut naruszenia art. 227 i 232 KPC uzasadniony jest w kasacji tym, że wbrew wymogom tych przepisów, Sąd nie przeprowadził dowodu z akt rentowych siostry wnioskodawczynie. Zdaniem wnioskodawczynie przeprowadzenie tego dowodu doprowadziłoby do odmiennych ustaleń, bowiem przy ustaleniu świadczenia siostrze wnioskodawczynie zostały uwzględnione wszystkie okresy pracy w gospodarstwie rolnym, w tym także okres uczęszczania do szkoły średniej. Zarzut ten jest nieuzasadniony. Zgodnie z art. 227 KPC przedmiotem dowodu są fakty mające dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie. Dowód z akt rentowych siostry wnioskodawczynie nie został powołany na ustalenie faktu wykonywania przez wnioskodawczynię we wskazanych przez nią okresach różnych czynności w gospodarstwach rolnych jej dziadków, gdyż ten fakt został przez Sąd przyjęty za ustalony. Powołując się na omawiany dowód wnioskodawczynie zamierza wykazać, że wykonywanie przez nią tych czynności powinno być uznane za tego rodzaju pracę w gospodarstwie rolnym, która daje podstawę do uwzględnienia okresów jej wykonywania przy ustalaniu prawa do świadczeń, gdyż tak zostały ocenione identyczne czynności wykonywane przez jej siostrę. Sąd Apelacyjny słusznie uznał, że ustalenia dokonane w postępowaniu dotyczącym siostry wnioskodawczynie nie mogą być brane pod uwagę przy ocenie spełnienia przez wnioskodawczynię warunków do przyznania świadczenia.

Zgodnie z art. 233 § 1 KPC sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania, nie może zatem sugerować się oceną dowodów dokonaną w innym postępowaniu, dotyczącym innej osoby. Tym bardziej nie jest dla sądu wiążący pogląd prawny zaprezentowany w innym postępowaniu. Dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy mniej istotne jest faktyczne ustalenie rodzaju i rozmiaru pracy wnioskodawczynie w gospodarstwach rolnych dziadków, a bardziej istotna jest ocena, czy

czynności przez nią wykonywane były pracą w gospodarstwie rolnym w rozumieniu art. 5 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 104, poz. 450 ze zm.). Przepis ten pozwala na uwzględnienie okresów ubezpieczenia społecznego rolników, obejmującego również domowników, a także okresów prowadzenia gospodarstwa rolnego i pracy w nim domowników rolnika, przypadających w czasie, kiedy nie funkcjonowało ubezpieczenie społeczne rolników. Przepis nie zawiera definicji prowadzenia gospodarstwa rolnego (na przykład w zakresie jego obszaru) ani definicji pracy w gospodarstwie rolnym. Jednakowe traktowanie okresów podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników z okresami, kiedy ubezpieczenie to nie funkcjonowało, oznacza, że przepis dotyczy prowadzenia gospodarstwa rolnego i pracy w nim na takich zasadach, na jakich zostało ono objęte ubezpieczeniem społecznym rolników. W przepisach regulujących ubezpieczenie społeczne rolników należy szukać definicji gospodarstwa rolnego, osoby prowadzącej gospodarstwo rolne i osoby wykonującej pracę w gospodarstwie rolnym. Za wymienione w art. 5 pkt 2 przypadające przed dniem 1 stycznia 1983 r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym, uważa się okresy wykonywania pracy na takich warunkach, jakie po dniu 1 stycznia 1983 r. dawałyby podstawę do objęcia ubezpieczeniem społecznym rolników. Definicja domownika zawarta w art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. z 1998 r. Nr 7, poz. 25 ze zm.) wymaga zamieszkiwania z rolnikiem lub w bliskim sąsiedztwie i stałej pracy w gospodarstwie rolnym. Stała praca w gospodarstwie rolnym nie polega na codziennym wykonywaniu czynności rolniczych, co ze względu na rozmiar gospodarstwa lub rodzaj produkcji rolnej może nie być w pewnych okresach konieczne, lecz polega na gotowości do wykonania pracy rolniczej, jeżeli sytuacja tego wymaga. Dlatego wymogiem jest zamieszkiwanie w pobliżu gospodarstwa rolnego, co zapewnia dyspozycyjność osoby pracującej w gospodarstwie. Warunkom tym nie odpowiada pomoc w pracach rolniczych osób uczących się w szkołach położonych w innej miejscowości niż gospodarstwo rolne. Nie wykonują one bowiem stałej pracy w gospodarstwie, gdyż stałym ich zajęciem jest nauka w szkole. Mogą jedynie świadczyć pomoc przy pracach rolniczych w czasie wolnym od zajęć szkolnych.

Skoro okres nauki w szkole do 26 maja 1977 r. nie może być uznany za okres pracy w gospodarstwie rolnym, ewentualne wady w ustaleniach, czy okresy przerw w zatrudnieniu należy traktować jako okresy pracy w gospodarstwie rolnym, nie miały

wpływu na rozstrzygnięcie, bowiem nawet przy doliczeniu tych okresów łączny okres zatrudnienia wnioskodawczynie jest krótszy od wymaganego. Nie ma więc znaczenia ani obszar gospodarstwa rolnego dziadków wnioskodawczynie ani rodzaj wykonywanej przez nią pracy. Zarzuty dotyczące niewyjaśnienia tych okoliczności nie mogą być zatem uwzględnione.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy w oparciu o przepis art. 393¹² KPC oddalił kasację jako pozbawioną usprawiedliwionych podstaw.

=====